

A Térségfejlesztési programok tervezésének gyakorlati megközelítése

Hands-on approach of Spatial Development program design

Szabó István¹

¹Informatikai Intézet, Dunaújvárosi Főiskola

Összefoglalás: Az elmúlt évtizedben rengeteg fejlődés történt a térségfejlesztés folyamatában, annak módszertanában. A korábbi tervezési módszerek és folyamatok nagymértékben átalakultak a pénzügyi-pályázati források elérhetőségének, hozzáféréseinek módszertana következtében. Ezeknek a folyamatoknak a tervezési folyamatba becsatornázása lehet egy áttörés a hatékony pályázati pénzfelhasználásban.

Abstract: In the last decade spatial development processes and methods has been improved huge. The program design methods has been changed due to the availability of project financing and subsidy programs, and it's application methods. Integration of changes into certain spatial development programs' design can be a significant break-thru in efficiency improvement at grant financed investments.

Kulcsszavak: Integrált térségfejlesztés, Integrált Városfejlesztési Stratégia (IVS), energia hatékonysági beruházások, Horizon 2020

Keywords: Integrated spatial development, Integrated Urban Development Strategy (IVS), Investments in energy-efficiency, HORIZON 2020

1. Bevezetés

Az elmúlt évtizedben rengeteg fejlődés történt a térségfejlesztés folyamatában, annak módszertanában. A korábbi tervezési módszerek és folyamatok nagymértékben átalakultak a pénzügyi-pályázati források elérhetőségének, hozzáféréseinek módszertana következtében.

Egy adott területhez kapcsolódó tervezési folyamat általános esetben az adott térség, város és vonzáskörzete igényeiből indukálódik, amely a szakértő közösség belépése által nyer konkrét tervezési dokumentum formátumot. Minden tervezés legfontosabb mozzanata az, amikor a konkrét realizálandó terv oldalhatásai mentén kialakul egy integrált tervezési folyamat, ahol nemcsak az adott igény mentén definiált cél lesz elérhető a beruházással, de számos egyéb szinergikus folyamat, cél és beruházás is megvalósíthatóvá válik egy lényegesen kedvezőbb összesített pénzügyi befektetés mentén, mintha azokat a célokat külön tervek mentén, egyesével valósították volna meg. Az integrált tervezés kulcs a térségfejlesztési programok költséghatékony kialakításban, megvalósításában.

Minden tervezés célja valamely problémára, vagy problémakörre irányuló hatékony válasz megtalálása. A térségfejlesztésben elengedhetetlen, hogy egy-egy adott földrajzi egység gazdasági, politikai, társadalmi-demográfiai, meglévő infrastrukturális, termelés-kulturális és tradíció hagyatékaiként kiemelt bemeneti tényezőkként szerepeljenek a tervezési folyamatban. Badarság olyan tervet készíteni, amely valamelyik lényeges tényezőt nélkülözi, elemeit figyelmen kívül hagyja. A térségfejlesztésben olyan tervet, programot és projektet kell tehát

kialakítani, amely

- konkrét területhez köthető konkrét igényt elégít ki;
- finanszírozható;
- épít a szakképzett, „hadrafogható” szakember gárdára, amely a megvalósításban képes elkötelezetten, lokálpatriótaként együttműködni (azt nem tudjuk, hogy mindenkinek lokálpatriótaként kell-e ebben részt vennie, de hogy kellene a helyi elkötelezett szakemberek, az kétségkívül hatékonyságot emelő tényező);
- vannak történeti előzményei, gyökerei az adott termelési technológia, innováció bevezetésének, amely (verseny-; hatékonyság-; megtérülés-) előnyt jelenthet más projektekhez képest.

Ezek alapvető kritériumok. Az joggal feltételezhető kiindulási status quo, hogy a térségfejlesztés, mint fogalom, elvitathatatlanul a köz, az adott területen élő polgárok ösztársadalmi érdekét kell szolgálja.

Amennyiben ezek a tényezők csak részben állnak rendelkezésre, vagy hiányosak, a terv hendikeppel indul, ami a megvalósítás hatékonyságát kétségessé teszi.

2. A projekttervezés általános elvi probléma-dimenziói

- A “jó projekt” alapvetően rentábilis. Hagyományos projektekben az értékek, a költségek és egyéb ráfordítások tervezhetőek. Vannak azonban olyan puha és pénzügyileg kevésbé kezelhető tényezők, melyek kezelése a projekt hasznainak összegzésekor feladat elé állítja a megvalósítókat, értékelőket. Például a tiszta, szép környezetnek pontosan mennyi is a tőzsdei ára? És hasonló kérdéseket szükséges tisztázni.

- A “jó projekt” megvalósítható. Technológia, társadalmi és pénzügyi-jogi szempontból. Ennek körüljárása, a célok, a hangsúlyok és az arányok megtalálása fontos a project területén illetékes érdekelt felek szempontjából. Egyes csoportok érdekei nem lehetnek aránytalanul kedvezőek egy másik csoport hátrányára és viszont. Még akkor sem, ha a köz érdekei egyébként egy adott fél hátrányára tud eredményessé válni. Javasolt egy átfogó PEST, PESTEL, STEEPLED analízis elvégzése a project tervezés korai fázisában. A közjó érdekében maximalizált projektérték, mint általános cél kell legyen egy kiemelt projekt cél.

- Környezeti fenntarthatóság, jövőbiztos megoldások

A “jó projekt” a rentábilis és megvalósíthatóság szemléletei mellett hordozza a kiterjeszhetőség/általánosíthatóság/mintamodell értékeket. Egy projekt akkor fenntartható (környezeti és társadalmi értelemben), ha olyan megoldásokat alkalmaz, amely a jövőbeni életlehetőségeket nem korlátozza. A minta itt egyfelől erkölcsiséget, illetve minőséget, valamint másolhatóságot és így fenntarthatóságot jelent.

1. ábra: A projekt tervezés probléma dimenziói

3. Projekt generálás tág és szűk környezete

Dunaújváros és térsége fejlesztési tervei gőzerővel készülnek. Az ötletek gyűjtését és a területi egyeztetéseket követően brainstorming keretében célszerű azokat az életképes, perspektivikus projektötleteket tovább inkubálni, amelyek találkoznak a helyi emberek és vezetőik igényeivel, támogatásával. A fejlesztési terv stratégia is egyben. A stratégia előbb kell „beszéljen”, mint maguk a konkrét cselekvési elemek. Ez a javasolt definíciós sorrend.

A projektek véglegesítése és elindítása előtt tehát erősíteni lenne célszerű a területfejlesztési és oldalági szakmák szakemberállományát. Itt a helyi, a hagyományokat, a viszonyokat és nem utolsósorban az adott szakterület világszínvonalú ismeretét bíró szakemberek bevonását kell említeni. A döntés-előkészítés szakmai előkészítő anyagait szükséges volna erősíteni, tisztítani, hogy jó vezetői döntések születhessenek. Olyan interdiszciplináris szakemberekre illetve team-ekre van szükség, akik nemcsak a szakterülethez és esetleg a szomszédos diszciplínákhoz értenek, hanem átlátják a pályázati-államigazgatási rendszereket, az EU, az országos és a helyi adminisztráció működését és azok egyedi specialitásait is ismerik.

A helyi célok és szakmai szempontok pillanatnyi szem elől tévesztése esetén, olyan területidegen szempontok és célfüggvények kerülhetnek a tervezési folyamatokba, amelyek rugalmatlanságuk okán teljesen kiebrudalhatják az értelmet egy-egy konkrét – és egyébként helyi célként helyes – elképzelés megvalósításából.

Kellő kitartás és határozott szakmaiság hiányában könnyen születhetnek döntések olyan másodlagos tényezők prioritásba helyezésével, amely prioritások nem kellően megalapozottak, vagy háttérbe szorítják az eredeti térségi, közösségi célokat. Ennek következményeként a realizálódó struktúra végül nem lehet hatékony, és az így meghozott döntés ösztársadalmi vagy más szóval a közjó szempontjából nem válhat kellően hasznossá.

4. Projekt generálás gyakorlata

Célszerű alternatív szakmai fórumokat nyitni, a szakmai anyagok tartalmát tekintve a vitaanyagot, projektbázist, brainstorming témákat szélesíteni. Mindenkit hívunk és bátorítunk, aki fontosnak érzi a gazdaságfejlesztést, az innovációt, a jövő generáció életminőségét, hogy

- írjanak cikket, hallassák szavukat szakmai szervezetekben, munkacsoportokban és konferenciákon fejtsék ki intenzíven álláspontjukat,
- fogalmazzák meg alternatív javaslataikat, melyet tegyenek közzé,
- türelmesen érveljenek és várjanak, míg a társadalmi érdekek a józanész mezején legyőzik az akadályokat.

Jelen cikk szerzője az elmúlt években számottevő gazdaságfejlesztési, pályázati, technológia-transzfer, projekt- és innováció menedzsment ismeretekkel gazdagodott a Dunaújvárosi Főiskola cégénél, az Ecotech Zrt-nél, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamaránál, az Energiahivatalban és a Nemzeti Innovációs Hivatalban. Köszönet illeti a Mentorokat, a társakat az együttgondolkodásban, akiktől olyan egyedi ismereteket és támogatást gyűjtött, amelyek segítségével átfogó képet kapott városunk realitásairól és azokról a kitérés pontokról, amelyek reális talajon álló projektek megtervezésére inspirálók és több esetben a konkrét megvalósíthatóságig is elvitték illetve elvihetik a RE.N.Y. 2025 („Megújuló Újváros 2025”) program egyes alprojektjeit.

A szerző ezúton is jó meggyőződéssel javasolja az érdekelteknek a térségfejlesztési program (1. táblázat) projektjeit megvalósításra, összhangban a megyei térségfejlesztési programok és a Dunaújváros és térsége városfejlesztési stratégiák kapcsolódó munkafolyamatai során.

Irodalomjegyzék

Veres Lajos PhD, Dunaújvárosi Főiskola: Dunaújváros és térsége fejlesztésének stratégiai koncepciója a 2014-2020 közötti beruházási időszakban, Dunaferr Műszaki Gazdasági Közlemények, 2013. 3. szám

Balás Gábor, Hétfő Kutatóintézet: Szövetségben egy versenyképes DunaPolis térségi gazdaságért – elemzés, 2012.

Szerző

Dr Szabó István: Informatikai Intézet, Dunaújvárosi Főiskola, www.duf.hu, E-mail: szaboistvan@mail.duf.hu, szabo1sti@hotmail.com

	Célok	Fejlesztendő mutatószámok (2025)	Kapcsolódó kiemelt projektek
Humán tőke fejlesztés “SZOFTVER”	<p>Egészségügy</p> <p>Oktatás</p> <p>Egészséges és élményt nyújtó környezet, rekreáció</p> <p>Vállalati és támogató stuktúrák fejlesztése (szervezeti innováció, hatékonyság és kiválósági rendszerek a működési folyamatokban)</p> <p>Közösségépítés</p> <p>Sport</p> <p>Tömegrendezvények</p> <p>Hagyományteremtés és -megőrzés</p>	<p>Állandó lakosok száma növekedés 500 fő/év</p> <p>Főiskolai hallgatói szám növekedés 50 fő/év</p> <p>Korfá súlyozott átlag csökkenjen</p> <p>Születésszám növekedjen minden évben 10 fővel</p> <p>Nyugdíjas főiskolás/ ”Szabadegyetem” hallgatói szám a Dunaújvárosi Főiskola kurzusain évenként növekedjen 20 fővel</p> <p>Évenként 2 új technológiai kurzus indítása térségi vállalatok igényei alapján</p> <p>duális képzési projektek indítása (évente 2-5) csoport a környező vállalatok tematikája és igényei alapján</p> <p>Munkaerő kölcsönző inkubátorház felállítása</p> <p>Táv munka program, félállás, külsős rugalmas munkavállalási program keretében 100 fő szerződött állomány min. 800 óra állásban való elhelyezése</p> <p>Bérletes uszoda, fitnessz, színház, sportcentrum rendszerek kiépítése állami/önkormányzati rendszer szerinti ösztönzése, 3 rendszer/év</p> <p>Ingyenes tömegsport rendezvények (streetball, kerékpártúra, futóverseny, petanque, sakk, etc.) önkormányzati rendezésben, 3 db/év</p>	<p>Képzési projektek elsősorban online alapon (tréningek a munkaerő kölcsönző állomány fejlesztésére, nyugdíjasoknak és kismamáknak)</p> <p>Kurrens kurzusok indítása, nappali képzésben a releváns középiskolákkal és a főiskolával együttműködve</p> <p>Munkaerő kölcsönző inkubátorház felállítása (DUF-on)</p> <p>Tömegturisztikai és tömegsport iroda felállítása</p> <p>A Múzeum kulturális szolgáltató központtá, ifjúsági házzá alakítása</p> <p>A Munkásművelődési Központ reinkarnálása</p> <p>Közösségi projektek indítása (parkosítás, klubok alakításának támogatása, iskolatej akció, közösségi munka értelmes megszervezését irányító projektgeneráló központ (közösségi programszervező projektiroda) létrehozása</p> <p>“Fiatalokat a színházba!” program keretében a színházi épület egész napos kihasználását lehetővé tevő projektek megvalósítása</p> <p>Helyi ösztöndíj rendszerek és programok az egészségügy, a sport, az oktatás részére (vállalati, mecénási mentori rendszerek kialakítása)</p>

<p style="text-align: center;">Infrastruktúra fejlesztés</p> <p style="text-align: center;">“HARDVER”</p>	<p>Intermodalitás fejlesztések</p> <ul style="list-style-type: none"> - M8 Székesfehérvár-Kecskemét szakaszának megépítése - Vasút (V0 és a híd) - Repülőtér - Teherkikötő (2 verzió; Jelenlegi bővítés vagy új a Dunaújvárostól délre eső partszakaszon) Nemzetközi kikötő kell! - Kishajó és vízi turista kikötő, szálláshelyek - Teljes csatlakozó infrastruktúra és szolgáltatóipar (benne a Szalki sziget mint rekreációs centrum integrált fejlesztése, libegőtől a gyalogos hídig, kerékpáros infrastruktúra, vizesipálya, etc.) - Logisztikai országos raktárbázis <p>Tematikus turista utak brandingje (Limes, borút, Mária út, EU-s kerékpáruatok, vizitúra, gyalogtúra, Dunaferr kohónéző, Szocreál építészeti emlékek, Római körséta, etc...)</p> <p>A térség energetikai kitettségének jelentős csökkentése</p> <p>A térségi villamosenergia egyenleg legyen kiegyensúlyozott.</p> <p>Mezőgazdasági hulladékok (biomassza) tüzelőanyagú energiatermelés, “háztáji” energiatermelés fejlesztése</p> <p>Hálózatossodás</p> <ul style="list-style-type: none"> - gazdaságszervezésben, Tudományos, K+F - termelői rendszerekben, adminisztrációban <p>Közösségi, rekreációs, szabadidős tevékenységek infrastruktúra fejlesztései</p>	<p>50 km M8 autópálya megépítése 2020-ig, 120 km 2025-ig (Berhida-Kecskemét elkerülő)</p> <p>V0 teljes kivitelezése 2020-ig, Dunaújváros érintésével, Duna híd és nemzetközi kikötő csatlakozással</p> <p>Baracsi repülőtér fejlesztése teherszállító és kisrepülőgép forgalom lekezelésére. 1,5 km hosszú beton kifutópálya megépítése.</p> <p>Kelet-nyugati turista tranzitforgalomból való részesedés 500%-os növelése</p> <p>Közművesített, egyenként 200-300 Ha mezőgazdasági területek előkészítése ipari parki és logisztikai szolgáltatásokra betelepülő óriáscégek fogadására, befektetési stratégiai ajánlással, 10 db</p> <p>A megújuló villamosenergia termelés részaránya a térségben haladja haladja meg az EU 2020 irányelvekben foglalt, hazai vállalat részarányát 2020-ban illetve legyen 30% 2025-ben.</p> <p>Az épületek teljes energiafogyasztása csökkenjen 30%-kal a 2010-es értékekhez képest.</p> <p>A térségi villamos energia (negative) egyenlege 30%-pottal csökkenjen.</p> <p>Az import energiahordozó felhasználás a térségi iparvállalatoknál 30%-kal csökkenjen 2025-re.</p>	<p>Integrált logisztikai és infrastruktúrafejlesztési program (ITI) a logisztikai és szolgáltató infrastruktúra szinergikus és harmónikus fejlesztésére, EU forrásból, kormányzati védnökséggel (2014-2020 keretprogram keretében)</p> <p>Logisztikai HUB országos és EU –t kiszolgáló kapacitással, a kínai-távolkeleti, az orosz és az ukrán piac kiszolgálására</p> <p>Ingtatlanfejlesztési program az ipari-logisztikai célú óriáscégek betelepítése céljából</p> <p>Háztető energetizálási program</p> <ul style="list-style-type: none"> - Panelházak tetőfelületének hasznosítására - Családi házak önellátó kiserőműveinek beruházás támogatása KEHOP keretből - Épületszigetelési KEHOP <p>Egy nagy villamos energiatermelő megújuló (hulladék) erőmű építése</p> <p>Energia hálózatok racionalizálása, intelligens hálózatok fejlesztése integrált térségfejlesztési program (ITI) EU forrásból, kormányzati védnökséggel (2014-2020 keretprogram keretében)</p> <p>Hulladék racionalizálási program, a hulladék fogalmának újraértelmezése. Integrált térségfejlesztési program (ITI) EU forrásból, kormányzati védnökséggel (2014-2020 keretprogram keretében)</p> <p>Gazdaságfejlesztési program. Kizárólag helyi erőforrások felhasználásával, a helyi gazdaság megerősítése szinergikus hatású, megtakarításösztönző pénzügyi innováció és gazdaságfejlesztési program megvalósításával. (Duna Forint+ rendszer)</p>
---	--	---	--

<p>Fenntarthatóság, folyamatos fejlődés, tiszta, fejlődőképes, jóléti környezet</p> <p>“RECREATION A WONDERLAND”</p>	<p>Hulladék definíció újrafogalmazása.</p> <p>Innováció fogalmának tartalmi helyreállítása</p> <p>Tiszta energia</p> <p>A fenntartható rezsicsökkentés alapjainak hosszú távú realizációja. Az “automatikus rezsicsökkentés” innovatív technológiáinak terjesztése.</p> <p>Fejlődőképes társadalom</p> <p>Jóléti programok</p> <p>A közterületen illetve a környékbeli állami földeken nagyarányú energia- és gyümölcsfásítás.</p> <p>A Dunaújvárosi Főiskola nemzetközi láthatósága.</p> <p>Turisztikai termékek generálása, a meglévők fejlesztése.</p> <p>Az energia pluralizmus és új energiatermelési technológiák alkalmazhatóságának jogi és technológiai feltételeinek megteremtése.</p> <p>A társadalom jövőbeli fejlődésének és a jövőbeli életfeltételek fenntarthatóságának intézményi kereteinek biztosítása.</p> <p>A térségben az itt élők megelégedésének megélhető feltételeinek költségmentes javítása.</p> <p>Termékek és márkák fejlesztése, a térségi “brand” kitalálása.</p>	<p>Térségi technológia inkubátorházak és K+F centrumok száma 5-tel nőjön 2015-ig. Ezek Gyakorlati támogatást nyújtsanak a KKV-k részére az innovációs folyamatok, a saját termék fejlesztés és a K+F tevékenységeik beindítására</p> <p>Saját közösségi működtetésű szabadalmi és technológia transzfer iroda felállítása Dunaújvárosban. Ennek alapszolgáltatásai ingyenesen hozzáférhetők KKV-k és magánszemélyek részére.</p> <p>Startup vállalkozások száma kumuláltan éventeként 25-tel nőjön 2025-ig minden évben.</p> <p>2 MSc képzés akkreditálása a Dunaújvárosi Főiskolán 2018-ig, Majd éventeként egy-egy.</p> <p>A térségi megújuló energia részaránya a hő- és villamosenergia termelésben növekedjen 25%-ponttal 2025-ig.</p> <p>A szelektív hulladékgyűjtés teljes és ingyenes bevezetése 2015-ig.</p> <p>A hulladékgyűjtés szelektív részaránya a vonatkozó térségben az összes begyűjtött hulladék tekintetében legyen 60%-os 2017-ig és 90%-os 2025-ig.</p> <p>2 kutatóintézet felállítása 2018-ig.</p> <p>Évenként 2 térségi szintű tömegsport rendezvény szervezése.</p> <p>Állandó lakosok száma ne csökkenjen 2020-ig és azután növekedjen évente 500 fővel.</p>	<p>Esővíz és tisztított vizek másodlagos rendszereinek szabványosítása és termékek fejlesztése (tipikus Dunaferr lemezre írt termékkör és új piac)</p> <p>Egy-web-ablakos ügyítési rendszer bevezetése a kormányhivatalban</p> <p>Nagy energiatartalmú, gyorsan növekedő energianövények (tipikusan fák) intézményesített telepítése 5000 Ha területen, majd éventeként +500 Ha</p> <p>50 középület és 200 családi ház német épületenergetikai követelmények szerinti szigetelése 2018-ig.</p> <p>Fásítási program a Dunaparti területeken, tipikusan gyümölcs- és gyorsan növekvő fafaják ültetvények</p> <p>Hi-tech hulladékégető mű+kogen erőmű projekt</p> <p>Közösségi kampány az energia- és környezettudatos “jövő embere” számára.</p> <p>Helyi K+F alap felállítása a helyi cégek és együttműködések forszírozására</p> <p>Pályázatok és díjak kiírása közösségi/jövőbemutató tervek, tevékenységek, új ötletek, rendezvények, hagyomány- és közösségteremtő erők egyesülése és érvényesülése érdekében.</p> <p>Rendszeres nyilvános fórum alapítása a helyi kezdeményezések publikálására (media+élő előadás)</p>
--	--	--	---

<p>Fenntarthatóság, folyamatos fejlődés, tiszta, fejlődőképes, jóléti környezet</p> <p>“RECREATION A WONDERLAND”</p>			<p>Közmunkaprogram tartalomml megtöltése, képzés, munkaerőben létrehozása állami keretek között.</p> <p>A térségben az itt élők megelégedésének megélhetési feltételeinek költségmentes javítása</p> <ul style="list-style-type: none">- a bosszantó sorbanállások, “lenyúlások”, adminisztrációs kilengések eltüntetésével- közösségi projekteket indításával <p>pozitív példák terjesztésével</p>
--	--	--	--

1. táblázat: A RE N.Y. 2025 program pillérei és fő projektjei (javaslat)